

ŽIVOT

BR. VI.

PROSINAC 1927.

GOD. VIII.

Brutizam

Plutarh (46.-120. posl. Kr.) napisao je niz biografija. U jednoj nam je opisao Grka Diona i Rimljanina Bruta. I ako je on to napisao preko sto godina iza Brutove smrti († 42. pr. Kr.), prikazao ga je s mnogo pažnje i potankosti. Tu je on istaknuo nešto, što je tako važno i za naše doba. To je prihvatio i pjesnik W. Shakespeare i živo nam predočio u svojoj drami »Julije Cezar«. Dramatičar je dovršio ovo svoje djelo oko g. 1600. U njemu je udario na mane ondašnje engleske politike i nutarnje trzavice, koje su bile posljedica tih mana.

Koja je to mana?

To je Brutovo djelo ili - nazovimo to tako - »brutizam«. I za naše savremene prilike vrijedi ono, što Brut veli prijatelju Kasiju:

Moj Kasije! Ta oči ne mogu
Da vide sebe do u odsjevu
Od neke druge stvari (Julije Cezar I, 2.)

I s nama je tako. I o nama psalmista može kazati: »Oči imaju, a ne vide, i ne puštaju glasa iz grla svoga« (ps. 113, 5). I ne slutimo, kamo jedrimo i srtamo. Malo učimo iz prošlosti; dapače je još manje proučavamo, pa stoga i tvrdimo, da od povijesti nemamo šta da naučimo, jer se ona tobože ne opetuje. Ovakova je bolest znak narodne dekadence, moralnog propadanja. Ne, mi ne smijemo tako lijeni biti. I nas pita mudri Salamun: »Dokle ćeš, ljenivče, ležati? kad ćeš ustati od sna svojega? Dok malo prospavaš, dok malo prodrijemlješ, dok malo sklopiš ruke da priligneš, u tom će doći siromaštvo tvoje kao putnik i oskudica tvoja kao oružan čovjek« (Priče 6, 9-11). Apostol nam dovikuje: »Već je čas, da se probudimo od sna!« (Rim. 13, 11); skrajno je vrijeme, da uočimo kako veliko zlo gojimo u svojoj sredini, a to je — brutizam.

Što je to brutizam? zašto nam zlo donosi?

*
* * *

Marka Bruta mori jedna misao. On o sebi priznaje u drugom prizoru prvog čina Shekespearove drame:

Odkoro muči duševna me borba
I kobne misli vlastite — i to je
Zacijelo malko moje držanje
Pomutilo — al zato ne smiju
Žalostit mi se prijatelji dragi
I drukčije nepažnju mi tumačit
No da je jadni Brut sam sa sobom
U borbi, te zaboravija da bude
Ljubežljiv prema drugim ljudima.

Što to tišti Bruta? je li zavist, što puk tako voli i kliče Cezaru? On to otkriva urotniku Kasiju:

Moj dični družo, imajte na umu,
Da Brut bi seljak biti volio
No sinom Rima zvati se u teškim
Tim prilikama, što ih ovo doba
Navalit hoće na nas.

U prvom prizoru drugog čina otkriva svoju tajnu:

Da — mora umrijet on!
Ja nemam sâm baš ličnih razloga,
Da na nj se gnjevim — već za opće dobro.
On hoće krunu — al je pitanje,
Da l' ne bi to mu čud promijenilo.
Vruć danak rada zmiju ljuticu
I zato valja hodat oprezno.
Da okruni se? — Treba priznati,
Da tim bismo mu žalac podali,
Te po volji bi njime škodit moći —
Znam, da se vlast zlo upotrebljava,
Kad savjest se od moći odijeli —
Ja ne znam da bi ikad bile strasti
Od razuma mu većma vladale.
No često biva, da je poniznost
Vlastoljublju tek mladom ljestvica
I penjač njojzi lice okreće,
Al najviši stepen kad dosegne,
Tad ljestvici on leđa obrne
I prezirući jadne prečage,
Po kojima se uzdigao, gleda
U oblake. I Cezar može tako
Pa treba spriječit, da ne uzmogne.

Za zmijinjje ga jaje smatrajmo,
Što može postat štetno ko i njegov
Rod, ako iz njeg mlade se izleže —
Pa zato ga u ljusci ubijmo.

Brut govori zavjerenicima:

Ne kunimo se —
Jer ako nema jakih razloga
U ljudskom obrazu, u patnji duša
U pokvarenoj dobi — prekinimo
Za vremena pa neka ode svak
U ležaj svoj i nek se oholo
Tiranstvo bani, dokle kockom svi
Ne izginemo.

Na Cezarov smo svi se digli duh,
A ljudski duh ti nema krvi, Kaju.
O — da nam je doseći njegov duh
A Cezara da ne sasiječemo.
Al Cezar mora, jao, zarad njega
Krv proliti. I, mili prijatelji,
Ubijmo njega smiono, ne gnjevno,
I razrežimo njega kao jelo
Za bogove, a ne ko strvinu
Za pse da mi ga razmrskamo.

Kad će ubiti Cezara? Pred cijelim senatom, na sjednici, kada je urečeno da će ga proglasiti vladarom. Na dan senatove sjednice odvrća žena Cezara, neka ne ide u senat. I on odluči da ne ide, ali ga urotnici prijateljski nagovore i on ode u senat. Tu Kasije moli licumjerno Cezara, da pomiluje Publija Cimbra. Cezar to odbija:

To bi me moglo ganut, da sam kao
Vi.
Ko sjeverna sam zvijezda postojan,
Što stalnošću i nepokretnošću
Na nebeskom joj svodu nema ravne.
Jer bezbrojne su iskre rasute
Po svemu nebu, sve su one plamen
I svaka svijetli — al je samo jedna,
Što stoji na svom mjestu. Tako je
I na tom svijetu — vrlo mnogo ima
Na njemu ljudi, svi su krv i meso
I puni hira — al u mnoštvu znam
Tek jednoga, što na svom mjestu stoji
Nepokolebljiv i nepomičan —
A taj sam ja!

U to Kaska ubode Cezara u zatiljak, a drugi zavjerenici navale, naposljetku Marko Brut. Kada je Cezar ugledao i Bruta, reče zadnju riječ:

I ti, Brute?

O, onda pani, Cezare!

To je vrhunac te tragedije. tu se zaustavimo i malo se zamislimo.

Što je ono, što Bruta sili, da ubije Cezara? Cezar će postati carem, dokinut će republiku, uvesti monarhiju. To ne smije biti! To je fiksna ideja Marka Bruta. Kasije tu misao ovako crta u drugom prizoru prvog čina:

Ej, on (Cezar) je

Opkoračio ovaj tijesni svijet

Ko neki div, a ispod njegovih

Nožurina se provlačimo mi

Patuljci zvjerajuć, dok ne nađemo

Svoj sramni grob. Kadikad ljudi su

Kovači svoga udesa i nije

U zvjezdama krivice, dragi Brute,

Već u nama, što kukavni smo.

Ta kojom hranom taj se Cezar hrani,

Toliki da je narastao? Senate,

Osramoćen si! Rime, nestade

Iz tebe roda plemenite krvi!

Ta kad je poslije općeg potopa

Još bilo doba, koje bi se moglo

Podičit samo je d n im čovjekom?

I tko je dosad, govoreć o Rimu,

Mogo da kaže, da su prostrani mu

Bedemi samo je d n o g čovjeka

Obuhvatali? Rim je to i sada

I dosta ima prostora pa ipak

U njemu jeste samo jedan čovjek.

Brutu imponuje veličina, Cezar. Svakom je duhu zamamljivo: zakvačit se s nečim velikim i to srušiti; ljudi misle, da se tu zrcali veličina srodnosti. No Brut k tome ne može da pojmi te bi mogao opstojati drugi oblik u vladavini nego li je onaj republike. Eto to su dva razloga, zašto se Marko Brut odlučio, da ubije Cezara; koji je tako obziran i blag bio spram njega, kôji mu je samo dobra učinio.

Ne zbiva li se i danas ovako u svijetu? ne postupaju li ovako materijalistički političari u navali na katoličku Crkvu? Sunce »im sa svojim svijetlim zrakama zaslijepljuje oči« (Eccli 43, 4). Jedinstvenost, jakost i moć te Crkve ne mogu da podnesu; ne mogu da vide, te ona bude iznad svake organizacije, pa i države,

pa i mudrosti tih državnika. To su Filistejci, koji ne htjedoše da u miru žive s Izraelom, pa htjedoše da ga nestane s lica zemlje. To je bijesni Saul, koji hoće da kopljem probode mirnog Davida; Saul to čini, jer »duh Gospodinovv otide od Saula i uznemirivaše ga zao duh od Gospodina« (1 Reg. 16, 14).

Sto hoće svi pristaše socijalne demokracije, komuniste, anarhiste, ložini članovi, liberalni materijaliste? »Zašto se bune narodi i plemena pomišljaju zaludne stvari? Ustaju vladari zemaljski i knezovi se skupljaju na Gospodina i na pomazanika njegova« (ps. 2, 1-2), na živog Krista na zemlji - Crkvu katoličku?

Na to nam odgovara Duh Sveti: »Svaki pametan čovjek radi s razumom, a bezumam raznosi bezumlje« (Priče 13, 16). Pametan, ako ne sudjeluje s Crkvom, barem se s njom ne hvata u koštac, ne progoni je. Slijep čovjek hoće kao ono Samson u hramu Filistejaca da poruši stupove i ruševinama Crkve pokrije sebe i druge. Neukrotivo je to bezumlje!

Brut je slabe sreće bio.

Iza Cezarova umorstva nastade građanski rat; ustadoše Rimljani jedni protiv drugih, dok Brut nije podlegao i svršio samoubojstvom kao i njegov ortak Kasije. Pobjeda je pripravila tlo monarhiji. Da je Cezar bez poteškoće uistinu postao okrunjenim monarhom, valjda bi kratko bio vladao i monarhija bi se bila srušila zauvijek. No uslijed državnih nemira i ratova, narod je želio da mu i tiran vlada, samo da jednom bude reda i mira u državi. Monarhija je bila u planu Božjem, da tako olakša put svome kraljevstvu, katoličkoj Crkvi. Brut taj plan ne samo nije zapriječio, nego je u svom »neznanju« pomogao da se oživotvori, i ako ga je htio da uništi.

Psalmista pita, zašto se bune narodi i vladari s knezovima ustaju na Gospodina i njegova pomazanika; ali i odmah nadodaje: »Onaj, što živi na nebesima, smije se, Gospodin im se podsmijeva« (ps. 2, 4). On, Bog, naređuje svome Sinu, Kristu: »Udarit ćeš gvozdenom palicom; razbit ćeš ih kao lončarski sud« (ib. 9).

Da, sve zapreke Bog kida kao lav paučinu na svom putu; uzalud ljudi hoće da spriječe djelo i plan Božji. Eno Suetonije (70-140) piše, da nijedan od Cezarovih ubica nije živio 3 godine poslije tog umorstva i nitko od njih nije umro naravnom smrću. Bog je imao posebnu svrhu s monarhijom u rimskom carstvu pa je tu i oživotvorio i nitko ga u tome nije smeo.

Pavao je htio, da uništi u zametku sve kršćanstvo u Palestini. I bijesan ide u Damask. I gle! Bog mu javlja na putu: »Teško ti je protiv bodila pračati se« (Dj. ap. 9, 5). I Pavao postaje ratilo u rukama Božjim, da upravo on postade »posuda izabrana« i iznese ime Gospodnje pred »pogane i kraljeve i sinove Izraelove« (ib. 15).

Faraon ne pušta Izraelce iz Misira; napokon hiti oružanom silom u potjeru za njima, kad pobjeغوše iz ropstva. Ali Bog proveđe svoj narod »kroz crveno more i izvede ih kroz mnoge vode. A neprijatelje njihove potopi u more« (Mudr. 10, 18-19).

Laktancij je opisao smrt onih rimskih vladara, koji su progonili mlado kršćanstvo. Ili su naglo umrli ili unesrećeni i poraženi. Nero je zbačen s prijestolja i nije ni pokopan u grob, niti je poganski sažgan (De mortibus persecutorum II); Domicijan je upao u ruke svojih neprijatelja i senat je čak sa spomenika izbrisao i njegovo ime (ib. III); Decij je strašno mućio Crkvu (Exstitit exsecrabile animal Decius, qui vexaret Ecclesiam) i napokon je u Daciji zarobljen kukavno svršio (ib. IV); okrutan je bio Valerijan (impias manus in Deum intentavit et multum sanguinis justis fudit), ali ga Perzijanci zarobiše i kada je njihov vladar Šapor hotio da se popne u kola, morao je Valerij podmetnuti svoja leđa i napokon mu sadriješe kožu (ib. V); i Aurelijan je svoje ruke omastio kršćanskom krvlju, njega su u Traciji prijatelji ubili (ib. VI); Dioklecijan (sceleurum inventor et malorum machinator) morade se odreći prijestolja i gotovo zaboravljen životariti i umrijeti (ib. VII). Uistinu »zloća ubija bezbožnika« (ps. 33, 22).

Gdje je sada Atila? gdje zapadni Goti?, taj strah svojih savremenika? Gdje su Albingenzi, koji su tako nasilno progonili katoličku Crkvu u 13. vijeku? gdje li su naumi i izvedbe Napoleona I. i III.? »Put je bezbožnički kao mrak, ne znaju na što će se spotaknuti« (Priče 4, 19) i »žizak se bezbožnički ugasi« (ib. 13, 9)

Od vremena do vremena i danas Bog pozivlje svjetske diplomate kao Joba na svoj ispit: »Gdje si ti bio, kad ja osnivah zemlju? kaži, ako si razuman. Ko joj je odredio mjere? znaš li? ili tko je rastegao uže preko nje? na čemu su podnožja njezina uglavljena? ili tko joj je metnuo kamen ugaoni? Kad pjevahu zajedno zvijezde jutarnje i svi sinovi Božji kliktahu. Ili tko je zatvorio more vratima, kada kao iz utrobe izade? Je si li svojega vijeka zapovijedio jutru, pokazao zori mjesto njezino? Možeš li pustiti munje da idu i da ti reku: Evo nas? Loviš li ti lavu lov? Koji kudi Boga, neka odgovori na to« (38 i 39).

Što će na to odgovoriti ljudski mudraci, koji nerazumno ustaju na katoličku Crkvu? hoće li se oni prepirati s Bogom? htjeti osujetiti, uništiti planove Božje? oni, koji nijesu kadri ni da unište sitni atom pijeska?

Tko je pametan, ne smije se s Bogom pograbiti; taj mora odgovoriti Bogu pri kušnjama kao i Job: »Gle, ja sam malen, šta bih ti odgovorio? Mećem ruku svoju na usta svoja«. Taj mora znati, što veli Bog preko Izaije: »Odluka moja stoji i učinit ću sve što mi je volja« (46, 10).

A.